

ULRIKA TORNBERG

SPROGDIDAKTIK

ØVERSAT OG BEARBEJDET AF BIRGITH LOTZFELDT

Vordingborg Seminarium
Biblioteket

stærk betoning af grammatikken som proces. Wilkins (1976) indførte i sin bog *Notional Syllabuses* distinktionen *syntetisk* og *analytisk* sprogundervisning for at beskrive en ny type undervisningsplan, som bl.a. skulle bygge på kommunikative funktioner i stedet for på isolerede formelementer.

I en traditionel læseplan, som oplister grammatiske formelementer i en vis progression, deles sproget op i små dele. Hver del behandles for sig. Når undervisningsåret er slut, har eleverne arbejdet sig gennem det grammatiske system trin for trin og forventes derefter at kunne sætte delene sammen til en helhed. Denne fremgangsmåde kalder Wilkins *syntetisk*. Imod den syntetiske arbejdsmåde sætter han den *analytiske*, som indebærer, at eleven møder sproget som en funktionel helhed, som sekundært kan analyseres i dens formelle bestanddele. Deraf *analytisk* sprogundervisning.

Tydeligst kom procesperspektivet på grammatikken måske til udtryk hos Stephen Krashen (1981). Hans *Monitor Model* fik i nogle år en dominerende indflydelse ikke alene på sprogindlæringsdebatten, men også på forskningen, som på den tid mere eller mindre samstemmende hævdede, at sprog bedst læres gennem kommunikation. Krashens monitor-model består af en række hypoteser, ud fra hvilke man senere har draget slutninger for sprogundervisning og -indlæring.

1. Skelnen mellem Acquisition og Learning

Acquisition er en ubevidst proces, i hvilken sproget udvikles ved kommunikativ anvendelse. Learning er en bevidst proces, i hvilken man f.eks. gennem undervisning tilegner sig viden om

sprogets formregler. Det, man har tilegnet sig ubevidst, og det, man har lært sig bevidst, lagres på forskellige måder. *Learning* kan ikke forvandles til *Acquisition*.

2. Den naturlige rækkefølge

Acquisition indebærer, at grammatiske strukturer indlæres i en forudsigelig rækkefølge. Denne rækkefølge er den samme for børn og voksne og for elever med forskellige modersmål. Dette kan studeres, når eleverne bruger sproget i kommunikation.

3. Monitoren

Det, man har lært sig bevidst (gennem Learning) kan kun anvendes, når eleven har godt med tid, og der er fokus på sprogets form. Eleven anvender så monitoren til at kontrollere og rette sit sprog. Monitoren kan imidlertid kun anvendes på meget enkle formelle distinktioner som f.eks. -s i tredje person og regelmæssig præteritum.

4. Betydningen af Input

Input, det sprog, som eleven udsættes for ved at høre det eller læse det, fører til Acquisition. En forudsætning for dette er imidlertid, at dette input ligger på et sådant sprogligt niveau, at eleven kan forstå det (comprehensible input). De ideelle betingelser for Acquisition er til stede, når input ligger en lille smule over det sproglige niveau, eleven befinder sig på. Det er *input*, som fører til acquisition, ikke det, at eleven selv producerer sprog.

5. *Det affektive filter*

Det afhænger af elevens holdninger, hvordan hun tager input til sig. Hvis filtret ligger lavt, er eleven åben og receptiv. Ligger filtret højt, hindres acquisition på grund af angst og manglende selvtillid.

Det affektive filter kontrollerer og bestemmer både sprogudviklingen og slutresultatet.

Krashens hypotese om skelen mellem Acquisition og Learning fik omfattende konsekvenser for sprogundervisningsdebatten i firserne. Den indebar jo, at undervisningen ikke skulle opholde sig ved grammatikken, eftersom denne alligevel ikke påvirkede elevernes sprogudvikling. Undervisningen skulle i stedet koncentrere sig om kommunikative aktiviteter. På denne måde skulle grammatikken kunne komme ind ad bagdøren (Jfr. den direkte metode). Dette forvirrede sikkert mange sproglærere, som forstod debatten, som at det ikke var nødvendigt med grammatik.

Siden begyndelsen af firserne er der imidlertid sket meget, når det gælder sprogindlæringsforskning. Det er i særdeleshed Krashens hypotese om skelen mellem Acquisition og Learning, som har vist sig ikke at være holdbar, noget som man ved hjælp af sund fornuft måske havde kunnet regne ud selv. Learning som en bevidst fokusering på sprogets form menes i stedet at lette forståelsen af, hvordan sproget er opbygget, hvilket på sin side, men med en vis forsinket effekt, kan føre til Acquisition.

En forudsætning for dette er imidlertid, at de sproglige former virkelig er nødvendige for kommunikationen og kan anvendes i kommunikativ sammenhæng. Det vi således har i dag, er en slags balance mellem grammatik som *produkt* og grammatik som

proces. Det indebærer, at grammatikundervisningen atter er kommet til ære og værdighed, men på en ny måde.

FORSKNINGEN

Vi har allerede i kapitel 5 berørt nogle af de vigtigste forskningsresultater angående, hvad vi kan forvente os, at grammatikundervisningen skulle kunne give og ikke give vores elever. Meget generelt kan man vel sige, at lige så lidt som en undervisning, der udelukkende rettes mod kommunikative aktiviteter, synes at kunne føre til en mere avanceret sprogbeherskelse (med undtagelse af de meget unge elever), lige så lidt synes en sprogundervisning, der systematisk tager bidder af de sproglige former en efter en, at kunne føre til, at eleverne lærer at bruge sproget til kommunikation. Her følger en kort sammenfatning af nogle vigtige punkter:

- Der findes belæg for, at visse grammatiske elementer indlæres i en forudsigelig rækkefølge uafhængig af elevens alder eller sproglige baggrund, og at denne rækkefølge ikke kan påvirkes gennem undervisning (Pienemann 1984, Hyltenstam & Pienemann 1985, Pienemann 1989). Når det f.eks. gælder negationer på engelsk, har man kunnet fastslå følgende stadier:

1 no + verbum	No work / No understand
2 don't + verbum	I don't like / He don't can swim